

vrouwtje vink

Voorwoord

Beste natuurliefhebber,

Het nieuwe jaar is weer begonnen en ik wil je namens het bestuur natuurlijk het allerbeste wensen, of het allerbeste 'natuurlijk' wensen, beide zijn welgemeend.

Zoals je ongetwijfeld zult weten staat de natuur in Nederland op dit moment zwaar onder druk. Het door de overheid ingezette beleid voor de ontwikkeling van verbindingzones is voor 95% voltooid. En juist op dit moment wordt het afmaken hiervan gestaakt. Alsof je een snelweg van A naar B aanlegt, je bent voor 95% klaar, er moeten nog een paar bruggen gemaakt worden om de verbinding volledig te maken en op dat moment trek je de stekker uit het project. Als Natuurgroep proberen we een tegengeluid te geven door het steunen van de grotere organisaties. Landelijk zijn deze organisaties zoals o.a. Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten en de Vogelbescherming hun krachten aan het bundelen om alternatieven te bedenken.

Als ik het over verbinden heb dan zijn wij als Natuurgroep hier ook mee bezig. Onze aandacht was afgelopen jaren vooral gericht op werkdagen en vogelwaarnemingen en -cursussen. Nu hebben we een andere groep natuurliefhebbers aan ons verbonden d.m.v. een fotowedstrijd. Het resultaat heb je al kunnen zien in de verwezenlijking van een kalender. Er zijn er al behoorlijk wat besteld en bij elke bestelling staat een zinsnede over de prachtige foto's. Complimenten voor de makers. Komend jaar gaan we wederom flink uitpakken. Zo is er op de eerste zaterdag van de maand in het winterseizoen een werkdag, goed voor de beweging en altijd gezellig.

Er komt weer een vogelcursus en de nachtvlinderinventarisaties worden voortgezet. De weidevogelbescherming heeft een plek binnen de Natuurgroep gekregen. Verder gaan we de nodige excursies organiseren. Hou vooral onze website in de gaten.

In deze nieuwsbrief kun je verder lezen over genoemde activiteiten. Speciaal wil ik de aandacht vragen voor het verslag van nachtvlinderinventarisatie van Theo van Schie. Hij heeft de inventarisaties tijdens de nachtelijke uren in een mooi perspectief geplaatst. Het polderreservaat is er voor mij nog waardevoller op geworden.

Ik wil je van harte uitnodigen om aan onze activiteiten mee te doen. Lukt dit niet dan zijn we ook blij met je morele en/of financiële ondersteuning. Je blijft van ons horen, het nieuwe jaar is begonnen.

Ben van der Horst

Weidevogelgroep Breukelen-Kockengen

De Natuurgroep heeft er sinds dit jaar een nieuwe werkgroep bij: de 'Weidevogelgroep Breukelen-Kockengen'. De werkgroep heeft als doel weidevogelnesten te beschermen. In het verleden heeft er in Kockengen al zo'n weidevogelgroep bestaan, maar die is ter ziele gegaan. In Breukelen zijn al een paar jaar enkele mensen in los verband actief met nestbescherming. Vanuit de Agrarische Natuurvereniging de Utrechtse Venen is in 2009 het initiatief gekomen om in Kockengen weer een vrijwilligersgroep op te richten en deze samen te voegen met de actieve mensen in Breukelen. Het werven van nieuwe vrijwilligers heeft plaatsgevonden via de media. Met een groep enthousiaste mensen zijn we in 2009 aan de slag gegaan. Middels speciale cursussen zijn de nieuwe mensen voorgelicht over weidevogelbescherming. Inmiddels bestaat de groep uit zo'n 12 personen. Om praktische reden heeft de werkgroep gevraagd zich te mogen aansluiten bij de Natuurgroep. Dit is geaccepteerd door het bestuur. Verschillende leden zijn ook al actief in deze werkgroep. In de provincie Utrecht zijn meerdere vrijwilligersgroepen actief. In onze omgeving bestaan er vrijwilligersgroepen in Harmelen, Woerden en in de Ronde Venen. De groepen worden aangestuurd en ondersteund door Landschapserfgoed Utrecht (LEU).

Mocht u na het lezen van dit artikel ook belangstelling hebben voor weidevogelbescherming, dan kunt u zich aanmelden bij Gerard van Zuijlen, tel. 0346-240281 of via de email: gerardencocky@hetnet.nl. De weidevogels zullen u dankbaar zijn.

Weidevogels horen bij Nederland net zoals tulpen, molens en koeien. Willen we weidevogels behouden, dan moeten er zoveel kuikens groot worden dat die de natuurlijke sterfte onder volwassen vogels compenseren. Daarvoor is nestland nodig waar vogels hun nest kunnen maken. Vervolgens is het belangrijk deze nesten te behoeden voor verlies door landbouwkundige activiteiten (door een rustperiode of door nestbescherming). Weidevogelbeheer streeft ernaar de lokale weidevogelpopulatie op peil te houden.

Vrijwilligers zoeken de nesten, markeren ze en geven de ligging van die nesten aan op een plattegrond bij de boeren in de schuur. Bij werkzaamheden op het land kan de boer vervolgens de nesten ontzien.

Vrijwillige weidevogelbescherming biedt u een unieke kans om in het voorjaar met toestemming van de boer te genieten van de weidevogels in onze omgeving.

Hier nog even de resultaten van 2010. Deze zijn wat vooruitgegaan ten opzichte van 2009, maar dat komt doordat er door meer vrijwilligers is gezocht: Grutto 35 nesten (vorig jaar 37), Kievit 69 (60), Scholekster 6 (2), Slobeend 1, Tureluur 3 (2), Zomertaling 1.

Grutto

Scholekster

Tureluur

Slobeend

Zomertaling

Nationale Natuurwerkdag

Op 6 november was het weer zover, de Nationale natuurwerkdag. In het hele land gingen op honderden plaatsen duizenden vrijwilligers aan het werk in het landschap. Ook de Natuurgroep Kockengen deed voor de 10^e keer mee. De landelijke bekendheid levert altijd weer vrijwilligers uit de omgeving op, die in ons mooie gebied aan de slag willen.

Onze werkdag was in een gebiedje dat eigendom is van Staatsbosbeheer en is gelegen tegenover de Spengense molen. Je kunt het lopend bereiken via de Geerkade / Gagelweg. Het is echter eenvoudiger als je een boot bij de Spengense molen aanlegt en vandaar naar de overkant kunt varen. Velen hebben dit tochtje naar dit prachtige gebiedje gemaakt, er waren ruim 35 deelnemers op deze werkdag. Niet alleen veel deelnemers uit Kockengen, maar ook uit Nieuwegein, Maarsen, Loenen, ja zelfs uit Rotterdam, die moesten wel vroeg zijn vertrokken.

De voorbereidingen voor deze werkdag waren al getroffen door een aantal bestuursleden. Er was een tentzeil gespannen voor eventueel slecht weer, gereedschap was reeds aanwezig etc. etc. 's Morgens werden nog een spandoek opgehangen en wegwijzers geplaatst, zodat de werkplek goed te vinden was.

Tijdens het openingswoord van Theo van Schie (tevens coördinator van de dag) werd duidelijk dat er veel werk te doen was, maar dat we niet moesten vergeten van de natuur te genieten. Er werd specifiek gewezen op vogelnestjes en ringslanghopen die recent aangelegd waren. Er was ook een presentatie van de oorsprong van het gebied. Hierbij werd d.m.v. oude afdrucken duidelijk dat het gebiedje vroeger buitendijks gelegen heeft. Erg leuk om die historie op deze manier in beeld te krijgen.

Er is door vele mensen, uit alle leeftijdscategorieën, veel werk gedaan. Enthousiaste kinderen(-10, Timo en Myrthe) die niet konden stoppen om de takken naar het vuur te slepen. De tieners die een deel van hun maatschappelijke stage een mooie invulling gaven vonden het toppie. Ze kregen ook nog een certificaat mee. De twinties konden niet stoppen, zware knotbomen met de hand zagen, wat hebben die gasten van dit dagje buiten genoten. De 30+ bestond uit Jaco en Robert die een plekje apart kregen voor het motorzaagwerk. Deze jongens hebben zoveel werk verricht, dat er een aparte werkdag georganiseerd moet worden om hun zaagwerk op te ruimen. 40+ was een redelijk grote groep samen met de 50 plussers, dit is een groot deel van de harde kern die maandelijks onze werkdagen bezoekt. Gerard 60+ en Paul 70+ deden niet onder voor de rest. Kortom een zeer gemêleerd gezelschap, jong en minder jong, man en vrouw. Wat een mooie groep bij elkaar.

De catering was goed verzorgd. Eerst was er bij de koffie een Petitfour, een lekker gebakje door de lokale bakker gebakken en geschonken door landschap erfgoed Utrecht (LEU) vanwege de 10^e natuurwerkdag. De linzensoep door Agnes gemaakt was zo lekker dat velen een tweede kop namen. Bij de afsluiting was er een glaasje fris, wijn of bier met enige hartige hapjes. En dat allemaal per kruiwagen en boot naar deze plek vervoerd. Dat maakt het wel extra lekker.

Omdat deze werkplek zo dicht bij de Spengense molen ligt was molenaar Piet benaderd om een rondleiding te geven. Dit deed hij met verve. De molen werd op dat moment wel gerestaureerd, maar er werd door Piet een duidelijk verhaal verteld over de historie van molen en landschap. Velen hebben de rondleiding gedaan. Als organisatie zet je ruim in wat de werkzaamheden betreft. En wat schetste onze verbazing: al het werk dat we wilden doen was rond 14.30 uur klaar. Met elkaar werd het gereedschap verzameld en werd er afgesloten met een drankje.

Mede namens het bestuur wil ik de deelnemers danken voor hun inzet.

Het was een geweldige dag.

Ben van der Horst

Foto's werkdag Jan van Wijk

Bestellen van de kalender kan via:

pieter.hielema@natuurgroepkockengen.nl

DOEN!!!!

Winteravondlezing kent passende ambiance

KOCKENGEN De door de Natuurgroep Kockengen georganiseerde winteravondlezing in basisschool 't Kockenest werd vrijdagavond 17 december gehouden in een winterse sfeer.

Ondanks de winterse omstandigheden had het merendeel van de aanmelders toch kans gezien om de sneeuw te trotseren en te komen luisteren naar een lezing over natuurfotografie. De spreker, Alexander Koenders, van de Stichting "Deel de Natuur" had, in samenwerking met fotograaf Jan van Wijk uit Kockengen, een boeiende lezing samengesteld. Hierin werd aandacht besteed aan de vele aspecten van natuurfotografie en werden prachtige natuurfoto's van zowel Alexander Koenders als Jan van Wijk vertoond.

Voorafgaand aan de pauze werden de winnaars van de, het afgelopen jaar gehouden, fotowedstrijd gehuldigd door Ruud Kwakkenbos, kantoordirecteur van de Rabobank Veenweidegebied. De fotowedstrijd werd gedeeltelijk gefinancierd met behulp van het Rabofonds "Dividend voor de Samenleving". Alle winnaars ontvingen een boek en een bloemetje en een prachtige afdruk van hun winnende foto.

Hieronder de winnaars van de fotocompetitie per seizoen:

Winter: Ed Smit, Leen Euser en Michael Kars

Lente: Ineke Stroink, Cees Struijk en Frank Sijmons

Zomer: Geriena van der Horst, Ineke Berger-Versteegh en Yvon van Megen

Herfst: Ineke Berger-Versteeg, Marjo Nieuwendijk en Johan Verleun

Van deze winnende foto's, rond het thema "Natuur in en om Kockengen", wordt een prachtige kalender gemaakt die vanaf januari besteld kan worden, zie hier naast.

In oktober zijn Paul Vlaanderen en ondergetekende nog op zoek geweest naar het inmiddels verlaten nest van de bruine kiekendief. Het nest was goed verstopt, we hebben het niet gevonden.

Jan van Wijk

Vrouwetje bruine kiekendief

In november ben ik er een aantal keren op uit geweest om bijzondere soorten te spotten.

De rotskruiper Maastricht, 25 november

Dé sensatie voor vogelend Nederland is de ontdekking van een rotskruiper in de mergelgroeve van de St. Pietersberg bij Maastricht.

De rotskruiper is een bijzondere vogel - het is de enige soort in zijn familie en ver verwant aan boomklevers. Hij komt voor in bergachtige streken (Alpen, Pyreneeën) met steile rotswanden. Op die rotswanden zoekt hij in spleten naar insecten in een fladderende, 'vlinderachtige' vlucht. In de winter zoekt de rotskruiper lager gelegen terrein op. In Nederland is de laatste keer dat de rotskruiper is waargenomen tien jaar geleden geweest op de gebouwen van de Vrije Universiteit in Amsterdam.

De afgelopen jaren heb ik regelmatig naar de vogel in het buitenland gezocht - maar nooit gevonden.

De waarneming bij Maastricht was dan ook een uitgelezen kans. Na een dag zoeken, kreeg ik hem uiteindelijk om kwart over vier te zien, hoewel van grote afstand (zelfs voor een telescoop), maar onmiskenbaar door vorm, kleuren, snavel en vlucht.

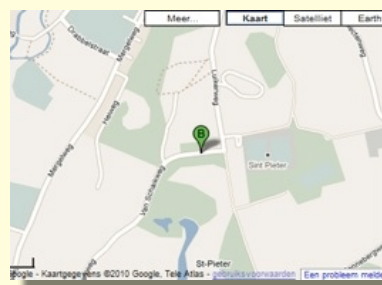
De oehoe Maastricht, 25 november

De oehoe was uitgestorven als broedvogel in Nederland, maar sinds 1997 broeden er paartjes in de Mergelgroeve bij Maastricht. De afgelopen jaren zijn er broedgevallen in Limburg en de Achterhoek bijgekomen - maar (uiteraard) wordt de locatie van deze broedplaatsen niet bekend gemaakt.

De oehoe is een formidabele uil, met zeer fraaie oorpluimen. In de Mergelgroeve is hij vaak te zien op dezelfde plek (zie beschrijving hierna), maar ondanks zijn grootte kan hij makkelijk over het hoofd gezien worden door zijn schutkleur (zie ook de foto - er staan twee oehoes op!). Het kostte me in ieder geval de nodige tijd voordat ik de vogel - rustend op de grond onder een boompje - in het vizier had. Voor een ieder die toch in Maastricht moet zijn, de kans is relatief groot om de uil (en) waar te nemen.

Beschrijving: rij in Maastricht op de Luikerweg richting mergelgroeve, totdat er een bord staat dat alleen plaatselijk verkeer door mag rijden - links daarvan is een parkeerplaats. Op dit punt gaat er rechtsaf een weggetje (Van Schaikweg) dat langs de westelijke kant om de mergelgroeve heen leidt. Deze weg slechts 50 meter inlopen: links langs de afrastering is er een uitkijkpunt over de mergelgroeve (punt B op de kaart). De oehoes zitten vaak of links bij de mergelgaten of rechts op de helling bij de stam van de twee kleine naaldboompjes. Neem bij voorkeur een telescoop mee.

De taigaboomkruiper

Meijndel, Wassenaar, 14 november

Op zoek naar een bladkoning (niet gevonden overigens) stuitte ik op een taigaboomkruiper. Blij toe dat er vogelaars waren, die de vogel ontdekt hadden, want het verschil met een 'gewone' boomkruiper is niet bijster groot. De taigaboomkruiper komt voor in Noord, - en Oost Europa, Groot Brittannië, in Nederland broeden ze in Zuid-Limburg (variant 'kortsnavelboomkruiper'). Vogels die in het najaar worden waargenomen komen meestal uit Scandinavië.

De beste manier om taigaboomkruiper en boomkruiper uit elkaar te houden is de zang, maar daar heb je in november niet veel aan.

Belangrijkste punten om een taigaboomkruiper te herkennen zijn: de veel wittere wenkbrauwstreep, de wittere onderzijde en een veel wittere totaalindruk door de witte vlekken op kruin en mantel. In een groepje vogelaars hebben we de vogel als 'taigaboomkruiper' vastgesteld - wellicht was enig wishfull thinking in het spel, maar ook de weken erna werd hij daar gemeld, dus het zal wel waar geweest zijn. Meijndel is een mooi gebied overigens - tussen Wassenaar en de zee.

De witkopstaartmees

Katwijk, 21 november

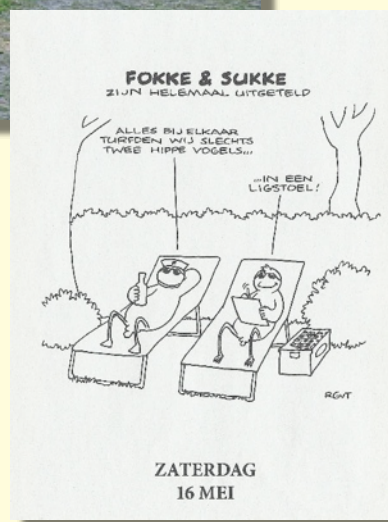
Weer op zoek geweest naar een bladkoning (en weer niet gevonden), maar opnieuw een aardige 'bijvangst': vier witkopstaartmezen in een parkje in Katwijk. De witkopstaartmees is een ondersoort ('caudatus') van de staartmees en komt in Noord- en Oost Europa voor. In de winter zijn vogels uit Noord-Europa in Nederland waar te nemen en vooral dit jaar veel meer dan in voorgaande jaren.

De staartmees vind ik so-wie-so al één van de meest fraaie vogels in de winter, zoals ze in groepjes van boom naar boom trekken, en de witkopstaartmees met zijn geheel witte kop is dan nog eens 'buiten-categorie'.

De zwartbuikwaterspreeuw (een ondersoort van de waterspreeuw) is ook een gast uit Noord-Europa en nu (nog steeds) waar te nemen in de Amsterdamse Waterleidingsduinen. Dwars door dit gebied loopt een betonnen afwatering, waardoor kraakhelder, snelstromend water loopt - het favoriete biotoop van de waterspreeuw. De waterspreeuw duikt geheel onder en vangt al zwemmend en lopend onder water insecten. De vogel zit vaak langs de rand van het water en duikt vanaf dat punt in het water. De vogel in de Amsterdamse Waterleidingsduinen is vrij tam is en gaat rustig door met foerageren, ook wanneer een groep fotografen op slechts tien meter afstand foto's staat te nemen.

Wil je ook in de gaten houden of er bijzondere soorten gespot zijn in Nederland, hou dan deze pagina in de gaten, www.waarneming.nl hier staan op de homepage alle bijzondere waarnemingen op dat moment. Via de coördinaten die opgegeven zijn bij de specifieke waarneming kun je met een routeplanner de juiste plek vinden.

Nachtvinders in het Polderreservaat Kockengen

Tekst: Theo van Schie, Foto's: Jan van Wijk

Voor een uitgebreide versie van dit rapport volg deze link [Volledig Rapport](#)

In de zomer van 2010 heeft een groep vrijwilligers van de Natuurgroep Kockengen (NGK) nachtvinders geïnterviewd in het Polderreservaat Kockengen.

Van mei t/m september was er iedere maand een avond waar bij de nachtvinders werden gelokt, gevangen en gedetermineerd.

In dit artikel een verkort verslag over het inventariseren van de nachtvinders in het Polderreservaat. Het complete verslag is binnenkort na te lezen op de website van de Natuurgroep Kockengen.

Aanleiding

De aanleiding voor de nachtvinderinventarisatie vormde het actualiseren van het Beheerplan Polderreservaat Kockengen. Voor dit beheerplan werden in 2009 de planten en diverse diergroepen door het ecologisch onderzoeksbureau Viridis geïnterviewd. Daarnaast werd er ook gebruik gemaakt van oude (planten-) inventarisaties van de Provincie Utrecht en de broedvogelinventarisaties van de NGK.

Naar het voorkomen van nachtvinders in het Polderreservaat is in 2009 geen nader onderzoek gedaan.

Maar bij het verzamelen van bestaande inventarisatiegegevens kwam de nachtvinderlijst van Kockengen van Hans Geuze in beeld.

Sinds jaren '70 inventariseert Hans Geuze nachtvinders in Kockengen. De meeste nachtvinders heeft hij thuis in zijn tuin gevangen. Daarnaast zijn er in het verleden door hem incidenteel nachtvinderavonden georganiseerd op diverse locaties in het dorp Kockengen. Onder andere bij de Wagendijk, ter hoogte van het oude dorp en aan het water De Heicop, bij noordelijke rietlanden. Tot 2010 heeft Hans Geuze 168 soorten nachtvinders in Kockengen gedetermineerd.

Omdat de meeste soorten nachtvinders zeer mobiel zijn geeft deze lijst een goed beeld van het voorkomen van nachtvinders in heel Kockengen en is deze ook representatief voor het Polderreservaat.

Er zijn echter ook nachtvindersoorten die zeer lokaal voorkomen. Het Polderreservaat Kockengen kenmerkt zich door een grote landschappelijke variatie en soortenrijke vegetatie: moerasbos, hakhout, knotwilgen, (oud)rietland en bloemrijke hooilanden.

Vanwege deze variatie zou een nachtvinderinventarisatie in het Polderreservaat soorten kunnen opleveren die nog niet eerder in Kockengen zijn waargenomen.

Alle reden om in de zomer van 2010 het inventariseren van nachtvinders in het Polderreservaat eens systematisch op te pakken.

In het voorjaar werd een plan gemaakt en begin april een oproep geplaatst op de website van de NGK. En zo startten in mei 2010 een groep van 9 deelnemers onder leiding van Hans Geuze met het nachtvinders inventariseren in het Polderreservaat. De coördinatie en verslaglegging van de inventarisaties werd verzorgd door Theo van Schie van de NGK.

hoogspanning, determineren

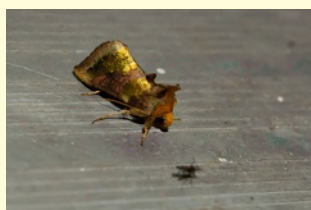
Brandvlervlinder

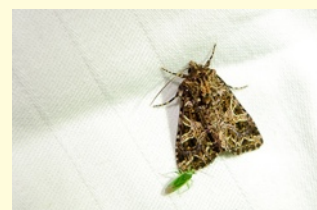
controle smeerplek

Wilgehoutrups

Koperuil

Gewone sileneuil

De inventarisatie avonden

De inventarisatie-avonden waren gepland op de eerste vrijdag van de maand. Door slechte weersomstandigheden (regen en harde wind) begin mei moest deze inventarisatie-avond een aantal keren uitgesteld worden. Op de andere avonden troffen we goed tot zeer goed nachtvlinderweer. Met name de avonden in juli en augustus : (zeer) warm en vrijwel windstil. De inventarisaties waren altijd rond middernacht, van 23.00u tot 2.00u

Alle inventarisaties vonden plaats op dezelfde locatie in het Polderreservaat, het eerste hooilandperceel (kavel 1) direct bij de ingang.

Als vangmethode zijn de lichtval en de lamp met een laken het meest gebruikt. Beide methodes hebben zo hun voor en nadelen. Nachtvinders die de lichtval invliegen kruipen op de bodem van de val weg onder de daar opgestelde eierdozen. De nachtvinders kunnen daarna gemakkelijk gevangen en gedetermineerd worden. Bij de opstelling van een lamp met een laken moeten de nachtvinders meestal snel gevangen worden in een glazen pot om te voorkomen dat ze weer verder vliegen.

Het voordeel van het werken met een laken is dat er meer ruimte is om met een grotere groep deelnemers actief bezig te zijn. Bij een lichtval is deze werkruimte veel kleiner.

De combinatie van beide vangmethode is twee maal toegepast, de lichtval werd dan iets verder in het Polderreservaat opgesteld en regelmatig gecontroleerd.

Op de avond in juli zijn er ook zg. smeerplekken gemaakt op bomen bij de ingang van het Polderreservaat. Aan het begin van de avond werd een sterk geurend mengsel van suikerhoudende en alcoholische vloeistoffen op de stam van een aantal bomen gesmeerd.

De smeerplekken werden elke half uur gecontroleerd op de aanwezigheid van nachtvinders.

Nachtvinders worden aangetrokken door de sterke geur en likken het suikerhoudende vocht van de bomen. Van een aantal nachtvindersoorten is het bekend dat ze niet "op het licht" komen, maar wel op deze smeerplekken.

Op de avond in juli werden op de smeerplekken drie soorten nachtvinders aangetroffen; het roesje, de huismoeder en de meldevlinder.

Waargenomen soorten

Tijdens de inventarisatieavonden in het Polderreservaat zijn er in totaal 71 nachtvindersoorten waargenomen.

De soorten kwamen uit 11 verschillende families, de familie van de Uilen

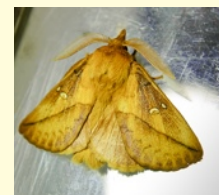
(Noctuidae) en de Spanners (Geometridae) waren het meest vertegenwoordigd met respectievelijk 40 soorten en 15 soorten.

Schedeldrager

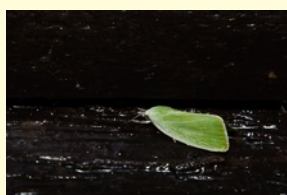
Grijze stipspanner

Rietvink

Piramide vlinder

Kleine groenuil

Drommedaris

Voor vrijwel alle deelnemers aan de inventarisatie was het verrassend om te zien dat er zoveel nachtvindersoorten zijn. En dat deze gewoon in je eigen omgeving voorkomen. De variatie in soorten en de vaak prachtige vleugeltekening en -kleuren maakt het nachtvinders inventariseren een bijzondere en interessante activiteit.

Nachtvinders en hun leefomgeving (habitat)

Na vijf inventarisatienachten hebben we een eerste indruk van welke nachtvindersoorten er in het Polderreservaat voorkomen

Kunnen we op basis van de gevonden 71 soorten iets zeggen over de omgeving? Met andere woorden is op basis van de habitateisen van de gevonden soorten een afspiegeling te maken van (de waarde van) het Polderreservaat?

Na een zomerseizoen met 5 inventarisaties is het aantal gegevens nog zeer beperkt. Soorten zijn genoteerd, maar de aantallen waarin deze soorten zijn gevangen bijvoorbeeld nog niet.

Daar komt bij dat nachtvinders mobiel zijn, een soort die in het Polderreservaat gevangen is hoeft zich daar niet voort te planten.

Toch geeft een analyse op basis van de waardplanten, de voedselplanten van de rupsen, een indicatie van de omgeving.

Op basis van de waardplanten kunnen we de volgende (theoretische) analyse van het gebied maken.

"Het Polderreservaat Kockengen bestaat grotendeels uit kruidenrijke graslandvegetaties, met (moerasrol) klaver en walstro-soorten. In het gebied is ook veel rietland aanwezig met soortenrijke oevervegetaties met harig wilgenroosje, gele lis, liesgras, rietgras, moerasvaren en bitterzoet. Er is ook, in minder mate, loofbos aanwezig, hier groeien wilgen en eiken, in de onderbegroeiing staan bramen en frambozen. In de kruidlaag en de bosrand komen dagkoekoeksbloem, hennepnetel en brandnetels voor. Naaldbomen komen in het gebied en de directe omgeving niet of sporadisch voor."

Hoewel bovenstaande analyse beslist geen wetenschappelijke basis heeft komt deze toch zeer dicht bij de praktijk: Het Polderreservaat Kockengen is een gebied met een grote landschappelijke variatie en soortenrijke vegetaties: moerasbos, hakhout, knotwilgen, (oud)rietland en bloemrijke hooilanden.

Het gevoerde beheer in het Polderreservaat is en blijft gericht op het in stand houden, en waar mogelijk vergroten, van deze variatie. In het eerder genoemde beheerplan (mei 2010) zijn de soortenrijkdom en het daarvoor noodzakelijke beheer voor de komende jaren (2010 - 2035) uitgebreid beschreven.

Ook voor nachtvinders blijkt het polderreservaat en het gevoerde beheer van grote waarde te zijn.

Donker klaverblaadje

Groot avondrood

Schaapje

In omkaderde deel, meldevlinder op smeer

De Zwarte Stern kolonie in het Polderreservaat in 2010

Tekst: Theo van Schie, Foto's: Jan van Wijk

Dit jaar telde de Zwarte Stern kolonie in het Polderreservaat 17 broedparen die samen 12 vliegvlugge jongen groot brachten, een gemiddeld broedresultaat van 0,7.

Na het topjaar 2009 met 19 broedparen met 33 uitgevlogen jongen (gemiddeld 1,7) lijkt dit een mager resultaat.

In de Utrechtse Venen is het aantal broedparen in 2010 gestegen van 177 naar 190, het gemiddelde broedresultaat komt voor het hele gebied in 2010 uit op 0,9.

De kolonie in het Polderreservaat is in 2010 weer intensief gevolgd door Paul Vlaanderen en Theo van Schie.

Op zaterdag 24 april zijn de vlotjes weer uitgelegd in het Polderreservaat, een prachtige voorjaarsdag. En tijdens het uitleggen werden de eerste zwarte sterns al weer gezien. Ook dit jaar werden er 21 vlotjes uitgelegd, 10 vlotjes in sloot 1 (tussen kavel 6 en 7, achter de eik) en 11 vlotjes in sloot 2 aan de andere kant van kavel 7.

Rond 20 mei waren de vlotjes in sloot 1 allemaal bezet, ongeveer gelijke datum als vorig jaar.

Op sloot 1 liep alles mooi synchroon, het leggen van de eieren, het uitkomen en het opgroeien van de jongen.

Op sloot 2 verliep dit heel anders, een veel latere (rond 1 juni) en zeer ongelijke start, tussen eerste en laatste legsel zit 14 dagen. Hierdoor hadden de sterns op sloot 2 veel minder voordeel van het kolonie-broeden, gezamenlijk waken en verdedigen van de kolonie.

Op sloot 1 is begin juni erg veel uitval, 55 % van de kuikens valt weg. Dit is vooral te wijten aan het aanhoudende koude weer en de stevige Noordenwind. De koude noordenwind staat precies in de lengterichting van de sloot, de kuikens krijgen de volle laag. Daar komt bij dat door het koude weer het prooiaanbod veel slechter is, weinig of geen insecten, dit betekent langere vliegtijden voor de foeragerende ouders. In die periode worden er vrijwel uitsluitend kleine visjes aangevoerd. Er is ook twee maal gezien dat er een regenworm werd gevoerd. Dit voeren van regenwormen wordt gezien als een teken van voedselgebrek.

De combinatie van in de kou zitten, lange wachttijden en te weinig en kwalitatief minder goed voedsel zal de belangrijkste doodsoorzaak van de kuikens geweest zijn.

Na 22 juni verbeterde het weer en was er nog maar weinig uitval in de kolonie. Er is dan weer veel prooiaanbod: veel (oever)libellen werden er aan de kuikens gevoerd, maar ook gezien zijn: libellenlarve, watertorren, visjes en nachtvinders (oa. huismoeder).

Op sloot 2 speelt dit koude weer minder een rol, de meeste kuikens zijn daar na 22 juni geboren. Er komt hier echter weinig van terecht. Het gezamenlijk optreden tegen predatie zal een rol spelen, maar wellicht ook het feit dat sloot 2 vrijwel kaal is, hier groeien bijna geen waterlelies of gele plomp. De beschutting en "stepping stones" van deze bladeren voor de kuikens ontbreken hier dan ook.

Mogelijk geeft dit extra kans op uitval door nat worden en onderkoeling en meer kans op predatie (vanuit de lucht en van onder water)

Het belang van een rijk begroeide sloot hangt samen met het natuurlijk gedrag van de kuikens. De kuikens van de zwarte sterns zijn namelijk zeer zindelijk en houden hun nest(vlotje) keurig schoon. In hun eerste dagen gaan ze keurig achterstevoren op de rand van het vlotje staan en spuiten hun darminhoud van het vlotje weg. Dit gedrag is goed waar te nemen aan de houding van de kuikens. Later lopen de kuikens weg van het vlotje (over waterleliebladeren) of zwemmen ze een stukje weg om tussen het riet te kruipen of op andere planten te gaan staan en daar te ontlasten. Dit gedrag zal in de kale sloot 2 nadelig kunnen uitwerken.

Door dit gedrag komen de kuikens soms op een ander vlotje terecht. Dit verklaart dat er soms (tijdelijk) een vlotje met 4 kuikens is. Een enkel keer blijft de 'overloper' er voor langere tijd. Vorig jaar is dit ook al waargenomen.

Behalve door het aantal, is het soms ook goed te zien door het leeftijdsverschil, een van de kuikens heeft een afwijkend verenkleed. De vraag is natuurlijk: wordt de 'overloper' door zijn gastouders gevoerd of krijgt hij nog steeds voedsel van zijn eigen ouders. Dit is in het veld niet te onderscheiden.

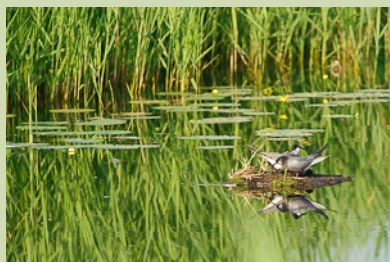
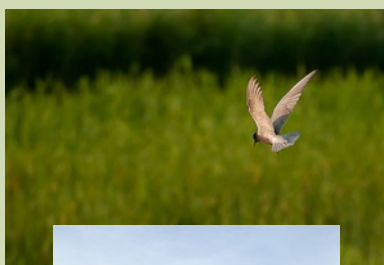
Predatie is niet waargenomen. Vlak bij de kolonie heeft dit jaar een sperwer gebroed, maar die vloog steeds met een wijde boog om de kolonie heen. De vogel had waarschijnlijk slechte ervaringen met de sterns. De zwarte sterns reageren heel alert en fel op roofvogels. Er is diverse keren gezien dat een bruine kiekendief, sperwer of torenvalk al op ruime afstand werd "ontvangen" door een grote groep sterns en vervolgens weggejaagd. Wel waren er weer (minimaal) twee grote roodwangschildpadden aanwezig in sloot 1. Mogelijk zijn daardoor weer een aantal kuikens verloren gegaan. Dit kan zijn doordat de kuikens (of eieren) van het vlotje werden gekiept als de schildpadden er op klimmen om te zonnen. Verhalen dat de schildpadden de kuikens ook bewust grijpen en opeten zijn zeer onwaarschijnlijk. Als de schildpadden deze makkelijk bereikbare prooien zouden willen pakken, dan is het vreemd dat er niet veel meer zijn verdwenen.

Het omkiepen van de vlotjes door grauwe ganzen is in het Polderreservaat niet waargenomen, evenals in de vorige jaren, ondanks dat het aantal ganzen groeit. Er was enige zorg naar aanleiding van een artikel in 'De Levende Natuur' van J. van de Winden. De ganzen en hun grote jongen verblijven echter meer op de grote vijver tegen de Dreef en rusten daar op de oever. Ze steken wel eens door de kolonie (sloot 2) over naar het Heicop, maar klimmen niet op de vlotjes om te rusten. Dit jaar waren er bij wijze van experiment een aantal zitstokken gemaakt in de sloten naast de kolonie. In de omgeving van Vinkeveen waren er goede ervaringen mee opgedaan. De zitstokken worden daar gebruikt als slaappleats door de niet-broedende vogels en later door de vliegvlugge jongen. Waarschijnlijk stonden de stokken in het Polderreservaat te ver van de kolonie, ze zijn niet gebruikt door de zwarte sterns.

De Zwarte Sternkolonie in het Polderreservaat in 2010 in cijfers.

Zwarte Sternkolonie	2010			2009
Polderreservaat Kockengen	Sloot 1	Sloot 2	Totaal	Totaal
Aantal uitgelegde vlotjes	10	11	21	21
Aantal broedparen	10	7	17	19
Max. aantal eieren	30	18	48	56
Max. aantal kuikens	29	9	38	50
Aantal uitgevlogen jongen	10	2	12	33
Gemiddelde broedresultaat	1	0,3	0,7	1,7

Cursus

"Vogels kijken in de provincie Utrecht"

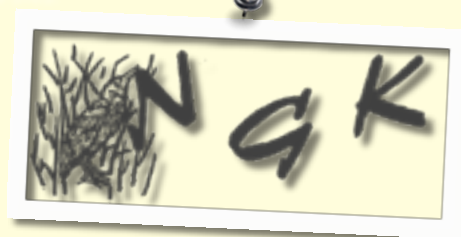

Voorjaar 2011

Cursus "Vogels kijken in de provincie Utrecht"

In het voorjaar van 2011 organiseert de Natuurgroep Kockengen de cursus "Vogels kijken in de provincie Utrecht".

Deze cursus is bedoeld voor iedereen die meer wil weten over de landschappen in de provincie Utrecht en de vogels die er in voorkomen. Voorkennis is niet nodig. De cursus wordt gegeven door leden van de Natuurgroep Kockengen en bestaat uit 2 lesavonden en 4 excursies.

Programma

Donderdag 17 februari, lesavond:

Lezingen over de gebieden Waverhoek en Tienhovens Kanaal en watervogels: zwanen, ganzen en eenden.

Zaterdag 19 februari, excursie:

Waverhoek, open moerasgebied in de polder.

Zaterdag 19 maart, excursie:

Tienhovens Kanaal eo, moeras, rietland, moerasbos en open water.

Donderdag 14 april, lesavond:

Lezingen over de gebieden Leersumse Veld en Amerongse Bovenpolder en Amerongse Berg en bosvogels: mezen en spechten.

Zaterdag 16 april, excursie:

Leersumse Veld, bos op hoge zandgrond, heide en vennen.

Zaterdag 21 mei, excursie:

Amerongse Bovenpolder en Amerongse Berg, uiterwaarden en hellingbos.

De lesavonden zijn op donderdag van 20.00 - 22.15 uur en worden gegeven in basisschool "t Kockenest" aan de Koningin Julianaweg 1 te Kockengen.

Op de lesavonden wordt ingegaan op de verschillende landschapstypes en de vogels die er voorkomen. Daarnaast worden kenmerkende vogelgroepen meer uitgebreid behandeld. Hierbij wordt ingegaan op de verschillende soorten, hun gedrag en herkenning.

De excursies zijn op zaterdagmorgen en hebben verschillende aanvangstijden. De excursies in april en mei zijn zg. vroege vogelexcursies. Deze excursies starten kort na zonsopgang.

De excursies gaan naar verschillende gebieden in de provincie Utrecht. Op de lesavonden worden afspraken gemaakt over carpooling en vertrek- en verzamelplaats en - tijden.

Aanmelden en informatie

Meer weten of aanmelden voor deze vogelcursus? Neem dan contact op met Theo van Schie, telefoon: 0346 - 241060, tussen 19.00u en 21.00u of via het email adres: theo.van.schie@natuurgroepkockengen.nl

Het cursusgeld bedraagt € 35,00.

Uiterlijk vóór 1 februari 2011 opgeven voor de cursus, het maximum aantal deelnemers is 35.

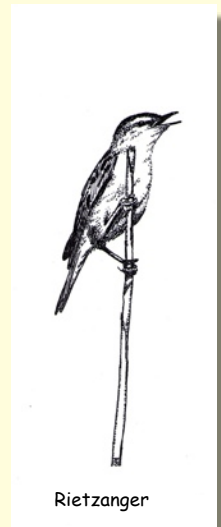
Informatie excursiegebieden

Waverhoek, 19 februari

Natuurontwikkelingsgebied Waverhoek van Natuurmonumenten ligt in de Polder Groot Mijdrecht ten zuiden van het natuurgebied Botshol. Het open plas-dras gebied (60 ha.) bestaat uit graslandjes, slikbanken en ondiep water en is vanaf de omliggende dijk en wandelroute (4 km) goed te overzien. Het gebied is vanaf juni 2007 opengesteld voor het publiek en kent nu al een grote rijkdom aan water- en moerasvogels. In de winterperiode treffen we in dit gebied vele zwanen, ganzen- en eendensoorten aan, maar ook steltlopers en reigers.

Tienhovens Kanaal, 19 maart

Vanuit het dorp wandelen we (ca. 7,5 km) over de Kanaaldijk langs het Tienhovens Kanaal. Een gevarieerd gebied met groot open water van de Loosdrechtse plassen, riet- en moerasgebied van de Tienhovense Plassen, moerasbos(eendenkooi Breukelerveen) en het nieuwe moerasgebied van de Oostelijke Binnenpolder van Tienhoven. Door de bijzondere bodemsamenstelling en het opkomend kwelwater van de Utrechtse Heuvelrug is hier een enorm gevarieerd natuurgebied ontstaan. In het vroege voorjaar zien we in dit gebied nog de overwinterende soorten maar ook de eerste zomergasten die weer terug zijn.

Rietzanger

Leersumse Veld, 16 april

Een excursie in het Nationaal park De Utrechtse Heuvelrug. We volgen een wandelroute (ca. 6 km) door het natuurgebied het Leersumse Veld van Staatsbosbeheer met loof- en naaldbossen, heide, stuifzand, akkers en vennen. Tijdens deze vroege vogelexcursie zullen we de uitbundige voorjaarszang horen van de vele bosvogelsoorten die hier voorkomen. En op de heide kans op raaf, boomleeuwerik en boompieper, maar ook roofvogels als sperwer, boomvalk, buizerd en havik. Op de vennen broeden dodaars en geoorde fuut.

Winterkoninkje

Amerongse Bovenpolder en Amerongse Berg, 29 mei

Deze vroege vogelexcursie start bij het vogeluitkijkpunt van de Amerongse Bovenpolder. Vanaf dit punt kijken we uit over het natuurgebied van het Utrechts Landschap in de uiterwaarden van de Neder-Rijn. Een gebied rijk aan water-, moeras- en weidevogels. Vanuit de uiterwaarden wandelen we (ca. 6 km) de Utrechtse Heuvelrug op. Via eeuwenoude hellingbossen en statige bomenlanen bereiken we het hoogste punt van de provincie Utrecht (69 m boven NAP). Door de aanwezigheid van grote oude bomen en veel dood hout zijn deze bossen zeer aantrekkelijk voor diverse spechtsoorten, waaronder de zwarte specht.

Grote bonte specht

Meer weten over de activiteiten van de Natuurgroep Kockengen?

Kijk dan op www.natuurgroepkockengen.nl

Programma werkdagen Natuurgroep Kockengen seizoen 2010 - 2011

<i>datum</i>	<i>locatie</i>	<i>werkzaamheden</i>	<i>bijzonderheden</i>
8 januari 2011	Rietlanden achter Heicop 32	Opslag verwijderen	Riet maaien (bij vorst)
29 januari 2011	Queekhoven - ingang Scheendijk	Essen knotten	ism Knotgroep Vleuten/De Meern
5 februari 2011	Rietlanden achter Heicop 32	Opslag verwijderen	Riet maaien (bij vorst)
ma t/m do 14-17 februari 2011	Bijleveld t.o. de Spengense molen	Knotten	Natuurwerkdagen met het Broecklandcollege Breukelen
5 maart 2011	Rietlanden achter Heicop 32	Opslag verwijderen	Riet maaien (bij vorst)
wo 9-16-23 maart 2011	Diverse locaties rondom Kockengen	Bomen planten en knotten	Boomfeestdagen met de basisscholen uit Kockengen
26 maart 2011	Polderreservaat	Diverse werkzaamheden	

Contactpersoon: Ben van der Horst

Tel: 0346-241185

E-mail: ben.van.der.horst@natuurgroepkockengen.nl

Website: www.natuurgroepkockengen.nl

Polderreservaat met overvliegende grauwe ganzen

Foto: Jan van Wijk

Website

Zoals je waarschijnlijk al lang weet heeft de Natuurgroep Kockengen een eigen website www.natuurgroepkockengen.nl Hier wordt met regelmaat interessante informatie en beeldmateriaal over de natuur weergegeven.

Als je ook iets leuks over de natuur in en rond Kockengen te melden hebt, kun je dit sturen naar pieter.hielema@natuurgroepkockengen.nl Dit kan bestaan uit een interessant verhaal of mooie waarneming, liefst met foto. We zijn benieuwd wat je tegenkomt.

Colofon

Voorzitter

Fons van Haelst, Kerkweg 102, tel 0346-241918,
fons.van.haelst@natuurgroepkockengen.nl

Secretaris

Ben van der Horst, Zwanebloem 5, tel. 0346 - 241185,
ben.van.der.horst@natuurgroepkockengen.nl

Penningmeester

Bram Paardenkooper, Wagendijk 39, tel. 0346 - 241872,
bram.paardenkooper@natuurgroepkockengen.nl

Algemeen Bestuurslid

Theo van Schie, Kon. Julianaweg 7, tel. 0346 - 241060
theo.van.schie@natuurgroepkockengen.nl

Paul Vlaanderen, Pr. Bernhardweg 11, tel. 0346 - 241617
paul.vlaanderen@natuurgroepkockengen.nl

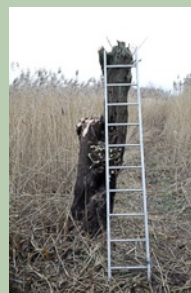
Gerard van Zuylen, Heicop 7, tel. 0346 - 576147
gerard.van.zuylen@natuurgroepkockengen.nl

Pieter Hielema, Purperreiger 11, tel. 0346 - 240211
pieter.hielema@natuurgroepkockengen.nl

NGK blad

Jan van Wijk, Purperreiger 72, tel. 0346 242663
jan.vanwijk@jvw-fotografie.nl

1e Werkdag in het nieuwe jaar
zit er al weer op:

Contributie van de
Natuur Groep
Kockengen bedraagt
€ 10,00 per jaar. Dit
bedrag elk jaar voor
30 november
overboeken op
bankrekening
94.95.06.079 tnv:
Ver. Natuurgroep
Kockengen.

